

*youth*

# Психологія життєвого простору сучасної молоді

Міжнародна науково-практична  
конференція

*future*

Рівне

26-27 листопада 2021

*knowledge*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Рівненський державний гуманітарний університет  
*Психолого-природничий факультет*



# **Психологія життєвого простору сучасної молоді**

**Міжнародна науково-практична конференція**

**26–27 листопада 2021 року**

**Р і в н е**

**УДК 159.9+ 316.6**

Психологія життєвого простору сучасної молоді: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (26-27 листопада 2021 р). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова – Рівне: Волинські обереги, 2021. 122 с .

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 12 від 30.12.2021 р.).

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Зараз рано говорити про повноцінний аналіз їх переваг через занадто юний вік, але вчені висловлюють припущення: діти-альфа переживуть нову технічну революцію, яка торкнеться побуту, відпочинку, освіти; нове покоління рано почне заробляти, зможе забезпечувати себе навіть в підлітковому віці; цифрова грамотність досягне найвищого піку розвитку.

Альфа – перша буква грецького алфавіту. Відповідно, від покоління альфа очікують створення нового світу, масштабного оновлення планети у всіх сферах – від екології до культури. Вони повинні виправити помилки, допущені попередниками, вдосконалюватися духовно і фізично, збільшувати тривалість життя.

**Висновки.** Налагодження ефективної взаємодії та комунікації між поколіннями залежатиме від того, чи розуміють представники певного покоління ціннісні орієнтири та умови виховання інших. До того ж представники різних поколінь взаємодіючи, можуть навчати одне одного. Так, «ікси» допомагатимуть «ігрекам» не втрачати радість «живого» спілкування; «міленіуми» навчать людей «іксів» усіх тонкощів поведінки з мережею. Представники покоління Z встановлюють свої правила гри й чітко їх виконують. «Зети» найліпше спілкуються і майже не конфліктують з бeбi-бумерами, мають спільні погляди з ними. Їм також простіше знаходити спільну мову з «іксами», а не з «ігреками». Тобто з бабусями й дідусями, а не з батьками. «Ікси» й «зети» настільки відрізняються, що їм немає сенсу конфліктувати й доводити щось одне одному.

Завдяки теорії поколінь можна зменшити кількість конфліктів, тому що всі навчаються домовлятися одне з одним. Якщо активно впроваджувати знання про теорію поколінь, то можна вийти на якісний рівень комунікації між представниками різних поколінь.

#### Список використаних джерел

1. Ефективна комунікація в розрізі теорії поколінь. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eba.com.ua/efektyvna-komunikatsiya-v-rozrizi-teoriyi-pokolin/>
2. Теорія поколінь: чому ми різні та як порозумітися одне з одним. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://d-grand.com/inforaciiny-portal/teoriia-pokolin-chomu-mi-rizni-ta-ia-k-porozumitisia-odne-z-odnim>
3. Щетиніна Л. В., Рудакова С. Г., Даниляк М. І. Управління персоналом з урахуванням положень теорії поколінь / Л. В. Щетиніна, С. Г. Рудакова, М. І. Даниляк // Проблеми економіки. – 2017. – №1. – С. 277-283.
4. Юдіна Н. В. Теорія поколінь в умовах інформаційного суспільства / Н. В. Юдіна // Сучасні тренди поведінки споживачів товарів і послуг : міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 грудня 2017 р. Рівне : РДГУ, 2017. – С. 115-117.

**Назаревич В. В.**

*канд.псих.н., доцент*

*кафедри вікової та педагогічної психології*

*Рівненського державного гуманітарного університету*

*м. Рівне, Україна*

## ОСТРАКІЗАЦІЯ В СУСПІЛЬСТВІ ЯК ЗАХИСНИЙ МЕХАНІЗМ СУЧАСНОСТІ

У сучасному глобалізованому світі остракізм є соціальною і політичною проблемою. На Всесвітній конференції з боротьби проти інтолерантності, у доповіді Комісії ООН з прав людини констатувалося, що у світі в цілому за останні роки спостерігається швидке зростання проявів даного явища у формі відкритого насильства, яке спрямоване на осіб з особливими індивідуальними проявами.

Проблеми подібних реакцій стануть на сьогодні актуальними й для України. Слід відмітити, що прояви зазначеного процесу, попри відсутність в Україні відкритої дискримінації, визнання державою прав і свобод всіх груп населення, їх захист

законодавством України й гарантування Конституцією України. Останнім часом набувають кримінального й політичного забарвлення.

На сьогодні проблеми прояву остракізації в молодіжному середовищі вийшли на той рівень, коли суспільство вже не може не звертати на них увагу. Агресивні й екстремістські вуличні й освітянські формування стають серйозною загрозою для суспільства.

Г. Померанц розглядає соціальне неприйняття як реакцію на «чужих», «не таких», не належних до групи. Може включати в себе усвідомлення якості внутрішньої групи у напрямку до аутгрупи, проявлятися в підозрілості до діяльності інших; бажання усунути їх присутність, щоб забезпечити передбачувану чистоту [3].

Явище прояву характеру і волі, вияв внутрішньої переконаності індивіда, його усталеного погляду на склад, особливості спілкування і нормативність афективних реакцій в сталій або новоствореній групі осіб.

Г. Лебон розглядаючи в своїх роботах психологічну ієрархію соціальних статусів, вказував на те, що соціальне неприйняття починає проявлятися в дитячих закладах дошкільної освіти, коли відбувається розподіл на групи, що несвідомо запускає механізми «конкуренції», як в міжгрупових так і внутрішньогрупових відносинах, породжує зацікавленість в перебуванні в даному процесі, та небайдужість до його проявів. Слугує причиною проявів агресивної поведінки окремих індивідів [4].

А. Луман в своїх дослідженнях розкриває ідею диференційованості освітнього середовища, вказуючи на соціальну нерівність як прояв свідомості соціуму. Автор вважає: ієрархія соціальних статусів і остракізація заснована на її фундаменті є умовою виникнення зав'язків, системності, і, в підсумку, нерівної єдності соціуму. Проектуючи його думку на феномен освіти, вказуємо на можливість цілісності освітнього феномену, лише за умови існування процесів нерівності і внутрішньої диференціації, які обумовлені зовнішніми проявами розділення груп і нерівністю соціальної системи, по відношенню до структури освітнього середовища [4].

Розглядаючи, фактичні умови протікання процесу остракізації в сучасному середовищі, можна здійснити аналіз практичної сторони перебування індивідів в суспільстві і констатувати поділ його функцій на дві основні групи за характером дії:

Конструктивні – збереження сталого навчального середовища в ситуації остракізації деструктивно орієнтованих осіб.

Деструктивні – соціальне ігнорування об'єктів середовища без зумовлених ознак.

За характером соціальної зумовленості виділяють:

Соціально обумовлені – це функції, які стимулюють навчання окремих осіб в суспільстві. Нормам реагування, загальноприйнятим суспільством і його однолітками. Соціально обумовлені функції включають навколишнє середовище і особистий досвід в природі і вихованні індивіда [5, 47 – 62]. Суспільство в цілому і групи однолітків в суспільстві встановлюють норми, які визначають поведінку дійових осіб в соціальній системі:

Адаптаційна – забезпечує певний етап звикання. Регулювання індивідуальної і групової поведінки, щоб відповідати створеній системі з норм і цінностей у вигляді даного суспільства, класу, або соціальної групи [6].

Захисна – забезпечує захист суб'єктивних відносин в середовищі групи. Пов'язана із запобіганням, управлінням і подоланням ситуацій, які негативно впливають на добробут людей. Соціальний захист складається з системи і програм, спрямованих на зниження рівня вразливості, зменшення схильності індивідів до ризиків. [1]

Лідерська – контроль певними особами власних особистісних якостей лідера. Дії провідних учасників академічних груп для досягнення цілей, спрямовані на вплив на поведінку учасників процесу, встановленням чіткого бачення організації, мотивації, направлення групи [3].

Ідентифікуюча – наслідок потреби підкріпити чи актуалізувати приналежність до групи. Психологічна орієнтація особистості по відношенню до чого-небудь (наприклад, індивіда або групи) з виникаючим в результаті почуттям емоційної асоціації, в значній мірі

несвідомої. Функціонує процес, за допомогою якого індивід моделює думки, почуття і дії після тих, які приписуються об'єкту, який був включений в якості ментального образу [4].

Кожна з перерахованих вище функцій прояву остракізації, слугує механізмом захисту соціальної структури (окремого індивіда або групи).

М. Хайдеггер розглядав остракізм як внутрішню властивість, атрибут буття суспільних відносин. Тому можна припустити думку про те, що якщо в сталий колектив включається «інший», чи то дитина із особливими потребами або просто новий учень, це виступає порушення гомеостазу соціальної групи та стає причиною нової атрибутивної поведінки. У конструктивних варіантах це призводить до доброзичливого та позитивного сприйняття та поштовхом до знайомства, а в негативних стає основою для остракізації. Соціальна група визначає себе як ідентифікована цілісна структура, що піддається загрози при появі «іншого», якого і піддають остракізації від страху розпаду цілісності атрибутивності групи.

У феномені «ідентифікація» виділяють три пересічні області психологічної реальності. У зв'язку з цим визначають ідентифікацію як:

- процес об'єднання суб'єктом себе з іншим індивідом або групою на підставі усталення емоційного зв'язку. В результаті чого дитина діє в уявному плані, «набуваючи» ті чи інші бажані властивості об'єктів, збагачуючи образ власного «Я»;

- уявлення, бачення суб'єктом іншої людини як продовження себе самого і проєкція, наділення його своїми рисами, почуттями, бажаннями. Дана ідентифікація є механізмом прояву міжособистісних відносин;

- механізм постановки суб'єктом себе на місце іншого. Це може проявлятися у вигляді особливого занурення, перенесення індивідом себе в поле, простір, обставини іншої людини.

Всі ці структури ідентифікації піддаються впливу в наслідок появи «іншого». На думку А. Валлон, дитина пов'язана зі світом через афективну систему, має сталий емоційний контакт та носить мімічний (наслідувальний) характер і спочатку проявляється в співучасті в генетично більш ранній формі зараження, і тільки потім з'являється співчуття. Дитина повністю занурена в свої емоції [1]. Завдяки емоціям вона зливається з відповідними ситуаціями, тобто з людським оточенням, яке найчастіше викликає емоційні реакції. Відчужуючи себе в цих ситуаціях, дитина не здатна сприймати себе як істоту, відмінну від інших людей і від кожної окремої людини. Відчуження – переживання суб'єктом почуттів відособленості, відсторонення, самотності, відкинення, втрати «Я». Спочатку дитина навчається відрізнити себе від навколишнього світу, потім відрізняє людину від інших об'єктів, потім себе від інших людей.

Згідно В.Абраменкової, здатність дитини до ідентифікації-відчуження можна уявити двоєдиним процесом, що включає одночасно асиміляцію соціального досвіду і подальшу селекцію, відбір, прийняття або відкидання для його реалізації в практиці спілкування зі світом речей і світом людей. Тут відчуження набуває позитивного сенсу, подібно до того, який вкладається в відчуження як процес опредметнення і матеріалізації [1].

Важливо розуміти, що гіперболізація якоїсь однієї сторони двоєдиного процесу ідентифікації – відчуження може привести до патологічної односторонності особистості: або до її повної розчинення в навколишньому, або, навпаки, до неприйняття, заперечення, «тотального відчуження», егоїзму.

Соціальна самоідентифікація, яка набуває типових рис негативної ідентифікації, приводить до загострення конфліктів, буллінгу, психологічному тиску на «іншого». «Чужий – це ворог, а інший – це первинний об'єкт пізнання. Однак, «чужий» може бути й другом. Отже, існують різні стилі чужорідності. На цій думці робить наголос й Б.Вальденфельс, він пише: «у разі «свого» й «чужого» йдеться не просто про два терміни, а про два топоси»[2]. Саме тому, «чуже і своє» можна розглядати як корелянти спільного інтерсуб'єктивного світу комунікації та соціальної дії, але можна представити і як антропологічні можливості, які перегукуються між собою і взаємодоповнюють одне одного.

Соціокультурні контексти впливають на механізми самоконтролю людини. Такі механізми, в тому числі, як совість і сором, не є суто індивідуальним надбанням людини, а

вагомою складовою психогенези людства. Н.Еліас зауважує щодо цього: «У минулому свідомий і несвідомий контроль залишався неповним і мав лазівки для недоцільних, з соціальної точки зору, дій. Тепер цей самоконтроль нагадує суцільний льодовий панцир, і питання криється у тому, наскільки він є стабільним і відповідає побудові суспільства. Але через те, що саме у наші дні побудова суспільства є надзвичайно змінюваною, то від індивіда вимагається гнучкість поведінки, за яку змушено сплачується стабільністю»[6].

Сучасні інтеркультурні контексти характеризуються прискореною динамікою, через що «індивідуальний процес цивілізації» значно ускладнюється, даючи мотиви не тільки проявам старих фобій, а й породжуючи нові, це явище демонструють навчальні простори інклюзивного середовища. Для їх розрізнення важливого методологічного значення набуває висновок Н.Еліаса: «Не так вже й важко сказати теоретично, де проходить межа між успішним і неуспішним індивідуальним процесом цивілізації. У першому випадку підсумком усіх страждань і конфліктів є добре пристосований до виконання функцій апарат звичок і – що не завжди його супроводжує – позитивний баланс задоволення. У другому випадку саморегуляція, яка вимагається суспільством, або досягається за рахунок особистої незадоволеності, або взагалі не досягається, бо не вдається упоратися з потягами, а баланс задоволеності виявляється неможливим, бо соціальні настанови і заборони встановлюються не іншими людьми, а самим страждальцем, у душі якого одна інстанція забороняє і карає за те, чого прагне інша» [6]. «Чужого» на «іншого», якого треба пізнати і полюбити, який може бути не тільки конкурентом та супротивником, але й партнером та співрозмовником. Такий процес є складним соціально адаптаційним утворенням та потребує системного супроводу в освітньому просторі.

#### Список використаних джерел

1. Абраменкова В. (2000). Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре. Воронеж: НПО «МОДЭК». 416 с.
2. Вальденфельс Б. (2002) Топографія Чужого: студії до феноменології Чужого. Київ: ППС. 206 с.
3. Култаєва М. (2008) Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття. Харків: ХН імені В.Н. Каразіна. 328 с.
4. Тейлор Ч. (2005). Джерела себе: творення новочасової ідентичності. Київ: Дух і літера. 696 с.
5. Уільямс К. (2005). Реакція на остракізм: відплата чи примирення? *Соціальна психологія включення і виключення*. № 3. С. 47 – 62.
6. Элиас Н. (2001). Процесс севилизации. Социогенетические и психогенетические исследования. Изменения в обществе. Москва: Университетская книга. 382 с.

**Нечипорук Л. І.**

кандидат педагогічних наук  
доцент кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи  
Рівненського державного гуманітарного університету  
м.Рівне, Україна

### СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ В ГРОМАДІ: БАНК МОЛОДІЖНИХ ІНІЦІАТИВ

Своєрідність сучасного етапу розвитку українського суспільства полягає в тому, що у вирішенні соціальних проблем беруть участь усі соціальні інститути, починаючи від державних органів влади, а також підпорядкованих їм інституціям, і закінчуючи політичними партіями та громадськими об'єднаннями. У цьому багатогранному процесі відбувається становлення громадянської свідомості молоді, формується соціальна поведінка, приймаються і виконуються визначені соціальні ролі, а також виявляється суспільна

## З М І С Т

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДІ  
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

|   |    |
|---|----|
| <b>БЫЛИНСКАЯ Н. В.</b> Особенности временной перспективы у представителей молодежной среды.....                               | 3  |
| <b>БЕЗЛЮДНА В. І.</b> Ставлення студентської молоді до трудової міграції.....   | 5  |
| <b>ЖУРАВЛЬОВА Л. П., ЛУЧКІВ В. З.</b> Глобалізаційні процеси, асертивність та емпатійна суб'єктивність особистості.....       | 8  |
| <b>КУЛАКОВА Л. М.</b> Ефективна комунікація в розрізі теорії поколінь.....  | 10 |
| <b>НАЗАРЕВИЧ В. В.</b> Остракізація в суспільстві як захисний механізм сучасності.....  | 14 |
| <b>НЕЧИПОРУК Л. І.</b> Соціальна активність молоді в громаді: банк молодіжних ініціатив.....                                  | 17 |
| <b>ПАШТЧЕНКО Л. В.</b> Психологічні особливості формування гідності сучасної молоді.....                                      | 20 |
| <b>ПЕТРУК Л. П.</b> Трансформаційне суспільство і розвиток особистості.....   | 22 |
| <b>ПОНТКОВСЬКА Д. В.</b> Національна культура сучасної молоді як складова особистості.....                                    | 25 |
| <b>РУДЮК О. В.</b> Актуальні аспекти вивчення кризи зайнятості у безробітній молоді в нових соціально-економічних умовах..... | 26 |
| <b>САВУЛЯК В. О.</b> Етнічна ідентичність у структурі Я-образу (на матеріалі дослідження студентів).....                      | 30 |
| <b>СПВАК Н. В., СПВАК Д. М.</b> Вплив ЗМІ на становлення світогляду студентів.....  | 33 |
| <b>ХОМИЧ І.С.</b> Соціально-психологічні особливості детермінації супідільно значущої поведінки особистості .....             | 36 |

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ  
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

|   |    |
|---|----|
| <b>АРТЕМОВА О. І.</b> Активізація креативних ресурсів майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки..... | 41 |
| <b>БАБАК К. В.</b> Самоактуалізація особистості здобувачів вищої освіти у діяльності психологічної служби ЗВО.....          | 43 |



|   |           |
|---|-----------|
| <b>БЕРЕЗЮК Т. П.</b> Особливості професіоналізації майбутніх спеціалістів у контексті фахової підготовки.....   | <b>46</b> |
| <b>БОЛЮХ Т. П.</b> Психологічні особливості емоційного вигорання юнаків.....  | <b>49</b> |
| <b>ГАВРИЛОВИЧ А. А.</b> К проблеме социально-психологической адаптации в спортивной деятельности.....   | <b>51</b> |
| <b>ДЖЕДЖЕРА О. В.</b> Підготовка майбутніх психологів до практичної діяльності в процесі вивчення навчальної дисципліни «організація діяльності психологічних служб»..... | <b>54</b> |
| <b>КАМІНСЬКА О. В.</b> Детермінанти успішного професійного становлення майбутніх психологів.....  | <b>56</b> |
| <b>КОБЗАР З. І.</b> Психологічні особливості розвитку професійної емпатії майбутніх психологів.....   | <b>60</b> |
| <b>ЛУЦИК Г. О.</b> Використання арт-терапевтичних технологій у підготовці майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками .....            | <b>61</b> |
| <b>СИНЮК Д.</b> Личностные качества студентов, значимые для их учебно-профессиональной деятельности.....  | <b>63</b> |
| <b>ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ ЖИТТЄТВОРЧІСТЬ</b>  |           |
| <b>ДАНИЛЕНКО А. В.</b> Особенности психического здоровья студенческой молодежи в условиях пандемии.....   | <b>69</b> |
| <b>IVASHKEVYCH E., NAVOSHUK A.</b> The development of creative thinking of teenagers.....   | <b>73</b> |
| <b>КУЛАКОВ Р. С.</b> Проблема формування толерантного ставлення учасників освітнього процесу до осіб з особливими освітніми потребами.....                                | <b>78</b> |
| <b>КИТЮШКО С. І.</b> Психологічні засоби корекції аутоагресивної поведінки молоді.....  | <b>81</b> |
| <b>КОНОПЛИЦКАЯ О.</b> Аспекты социальных ролей в социально-психологических установках индивида.....   | <b>83</b> |
| <b>МУЖАНОВА Н. В.</b> Особливості соціалізації неформальної молоді в умовах пандемії...   | <b>86</b> |
| <b>МУКНАЛЧУК N., НЛАВИНСКА Е.</b> The problem of understanding novels by senior pupils creatively.....  | <b>89</b> |

|  |            |
|--|------------|
| <b>ПАВЛОВ И. В.</b> Особенности виртуального образа я в игровой вселенной.....                                     | <b>94</b>  |
| <b>САВЕЛЮК Н. М.</b> Психосемантичний простір психологічного благополуччя майбутніх освітян.....                   | <b>97</b>  |
| <b>СЕВЕРИН А. В.</b> Восприятие предметов вариативной формы подростками с разным уровнем интернет-зависимости..... | <b>100</b> |
| <b>СОЗОНЮК О. С.</b> Емоційний інтелект як особистісний ресурс розвитку життєвих перспектив особистості.....       | <b>103</b> |
| <b>СТОРОЖ О. В.</b> Основні наукові підходи до творчої соціалізації студентів .....                                | <b>106</b> |
| <b>ТОКАРЕВА Н. М.</b> Психологічні виміри форматування перцептивно-інтерактивної компетентності юнаків.....        | <b>110</b> |
| <b>ЮРЧУК О. І.</b> Застосування дельфінотерапії як засобу корекції осіб з психофізичними порушеннями .....         | <b>114</b> |
| <b>ЯЩУК С.</b> Супрежеские конфликты и причины их возникновения.....   | <b>116</b> |
| <b>КНУРАVTSEVA N., IVASHKEVYCH E.</b> Argumentative discourse as a problem of cognitive psychology.....            | <b>119</b> |